

Uttalelse om Prop. 57 L (2022–2023)

Lov om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)

Dato: 04. mai 2023

SVs Tegnspråknettverk vedtok på årsmøtet den 4. mai 2023 en uttalelse om regjeringens forslag til ny opplæringslov. Uttalelsen oversendes til landsstyret i SV, stortingsgruppa i SV, SVs utdanningspolitiske talsperson og utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget. Nettverket kommenterer med dette forslaget om hørselshemming som vilkår for rett til opplæring i og på tegnspråk, retten til opplæring i tegnspråk og retten til et tegnspråklig miljø.

SVs Tegnspråknettverk ber:

- Det må ikke settes vilkår om hørselshemming for å få rett til opplæring i og på tegnspråk.
- Økonomi skal ikke være styrende for retten til opplæring i og på tegnspråk.
- At kommunene skal stille tilgjengelighet for et tegnspråklig miljø for elever som får opplæring i tegnspråk, slik at de får gode arenaer å utvikle språket og kulturen.
- Elever må få styrket retten til å søke seg til en videregående knutepunktskole som tilbyr opplæring i og på tegnspråk, og det skal ikke være til hinder om hjemstedet har tegnspråktolk i sin videregående skole.
- Voksne må kunne få opplæring i tegnspråk.
- SV må jobbe for at kommende NOU for norsk tegnspråk under kulturdepartementet ikke skal bli lagt i en skuff, men bli tatt opp til behandling og at tiltak iverksettes.
- SVs arbeidsprogram 2021-2025 blir lagt til grunn for å løfte, fremme og verne om norsk tegnspråk.

Hørselshemming som vilkår for rett til opplæring i og på norsk tegnspråk

Forslaget til ny opplæringslov Prop. 57 L (2022–2023) foreslår i kap. 29.5.2 å sette hørselshemming som vilkår for å få rett til opplæring i og på tegnspråk. SVs Tegnspråknettverk mener at vilkåret strider med språklovens § 7 om norsk tegnspråk: "Norsk teiknspråk er det nasjonale teiknspråket i Noreg. Som språkleg og kulturelt uttrykk er norsk teiknspråk likeverdig med norsk." (Språklova, 2021). SVs Tegnspråknettverk kan ikke se at det foreligger medisinske krav for rett til opplæring i og på norsk eller minoritetsspråkene som omtalt i språkloven, og påpeker med dette at norsk tegnspråk ikke er behandlet likeverdig i

37 lovforslaget. Ved å stille vilkår om hørselshemming og diagnose, tar offentlige organer ikke
 38 ansvar for å verne og fremme norsk tegnspråk slik som det fremgår av språkloven § 1 c
 39 (Språklova,2021).

40 Vilkåret begrenser også retten til opplæring i og på tegnspråk for mange uten
 41 hørselsnedsettelse. Departementets forslag ekskluderer elever med tegnspråk som morsmål,
 42 herunder barn i nære relasjoner av tegnspråklige. Vi mener at de må kunne få opplæring i sitt
 43 eget språk, slik som for samisk og kvensk/finsk. Søsken er ofte den ene parten i familien som
 44 får lite eller ingen opplæring i tegnspråk, som fører til at relasjoner brytes innad i familiene og
 45 konsekvenser i form av manglende søskenrelasjoner.

46 Elever som for eksempel har en funksjonsvariasjon som mutisme, auditive
 47 prosesseringsvansker eller en annen diagnose, vil gjennom en rett til opplæring i og på
 48 tegnspråk få bedre livskvalitet. Departementet mener derimot i sin uttalelse at den gruppen
 49 kan få vedtak på individuell rett til opplæringen i og på tegnspråk. Det mener nettverket er
 50 uholdbart, retten til språk skal gis uten krav om diagnose.

51 Departementet sier at det er naturlig å bruke hørselshemming for å definere elevgruppen.
 52 SVs Tegnspråknettverk er uenig i det og mener at språk og identitet skal fremheve
 53 elevgruppene med norsk tegnspråk som førstespråk. Elevgruppene utgjør døve og
 54 hørselshemmede elever, elever i nære relasjoner og elever som av andre grunner har behov
 55 for tegnspråk. Nettverket mener at det kan reguleres gjennom forskriftene hvordan
 56 opplæringen skal utformes for elevgruppene, og at det skal være en overordnet rett til norsk
 57 tegnspråk i opplæringsloven.

58 SVs Tegnspråknettverk setter spørsmålstegn ved vilkåret og spør om det gjøres økonomisk
 59 motivert. Dersom det er tilfellet, mener nettverket problemstillingen må løftes opp i andre fora
 60 fremfor å begrense og frata barn, unge og voksne språklige rettigheter og muligheter for
 61 opplæring i tegnspråk. Nettverket viser til NOU for norsk tegnspråk, som vil foreslå flere tiltak
 62 med kostnadsanslag.

63

64 **Rett til tegnspråklig miljø**

65 SVs Tegnspråknettverk finner det problematisk at §3-4 lovfester at kommunen skal tilby en
 66 del av opplæringen i et tegnspråklig miljø *dersom* det er nødvendig for at opplæringen i
 67 tegnspråk skal være pedagogisk forsvarlig. Nettverket mener et tegnspråkmiljø *er* nødvendig
 68 for at opplæring skal være pedagogisk forsvarlig, og at kommunene skal tilby eller sørge for
 69 tilgang til et miljø. Siden tegnspråk er et muntlig språk må det miljø til for at språkutviklingen
 70 skal være levende, og dermed pedagogisk forsvarlig. Med dagens kompetansekrav på kun
 71 30 eller 60 studiepoeng i språket for å undervise i tegnspråk, kan mange kommuner vurdere
 72 det som godt nok i mangel på andre ressurser. Et språkmiljø vil alltid overgå dette, derfor er
 73 det viktig å sikre elevens rett til et levende språkmiljø.

74

75 **Rett til opplæring ved tegnspråklige videregående skoler**

76 SVs Tegnspråknettverk støtter forslaget i proposisjonen kap. 29.5.7 (rett til opplæring i
 77 teiknspråk for elever som bruker tolk i ordinære videregående skolar) om at elevene skal få
 78 rett til opplæring i tegnspråk med utvidet antall timer, men savner en styrkning av retten til å
 79 gå ved videregående skoler som tilbyr opplæring i og på tegnspråk. En elev må kunne søke
 80 seg til en videregående skole med tegnspråk som undervisningsspråk og et godt læringsmiljø

med flere tegnspråklige elever, på tvers av fylkesgrensene. At fylkeskommunen hjemme har tilgang på tegnspråktolk i undervisning, skal ikke være til hinder for å søke seg til tegnspråklige skoler. For en tolk vil ikke kunne *erstatte* behovet for å kommunisere direkte på sitt eget språk i undervisningssammenheng.

Rett til opplæring i tegnspråk for voksne

SVs Tegnspråknettverk setter igjen spørsmålstegn ved at språk kobles til diagnose også i kapittel 43.21 (opplæring i teiknspråk og punktskrift for voksne). Heller ikke her bør hørselsnedsettelse settes som vilkår for at voksne kan ha rett til opplæring i norsk tegnspråk dersom det er et av deres språk, og det språket de ønsker opplæring i. Dersom voksne har hatt mangelfull opplæring i norsk tegnspråk, bør de ha rett til undervisning i og på tegnspråk. Det gjelder også voksne som har ankommet Norge, med morsmål i et annet lands tegnspråk. Manglende opplæring i tegnspråk vil få konsekvenser for inkludering i samfunnet, det skaper istedenfor eksklusjon. Noe som er motstridende mot alt lovverk som omhandler inkludering i skoleverket.

NOU for norsk tegnspråk med tiltak for opplæringsloven

NOU for norsk tegnspråk under kulturdepartementet, har rapportfrist 1. juni i år. Denne skal utrede, samle inn kunnskap og foreslå tiltak for bedre tilgang til norsk tegnspråk. Den vil sannsynligvis foreslå tiltak for opplæring i og på tegnspråk. Vi viser til Kulturdepartementets vurdering i proposisjonen for språkløp og formålet med NOU for norsk tegnspråk:

“Det er behov for å gå igjennom gjeldende rett, inkludert dei tiltaka og ordningane som gjeld norsk teiknspråk, for å gjere politikken på feltet meir målretta. Det er låg kunnskap om teiknspråk generelt i samfunnet. Alle dei utfordringane som teiknspråkbrukarar møter mellom anna i oppveksten, i utdanninga og i samfunnslivet generelt, viser tydeleg at det er behov for meir kunnskap.

Regjeringa vil derfor ha ein brei gjennomgang av teiknspråkfeltet i form av ei offentleg utgreiing. Dette arbeidet skal medverke til å synleggjere den teiknspråklege minoriteten. Ei utgreiing kan òg vere ei anerkjenning av dei som opp gjennom historia har vore utsette for ei fornorsking som liknar den fornorskinga mellom anna dei samiske og kvenske minoritetane har opplevd.” (Prop. 108 L Lov om språk kap. 13.4.4, s. 114).

Avslutningsvis vises det til følgende punkter i SVs arbeidsprogram 2021-2025:

- styrke tilskuddsordningen for språkstimulerende tiltak som fremmer flerspråklig opplæring og tegnspråkopplæring, og sikre at samiske barn lærer samisk språk og kultur i barnehagen.
- sikre tegnspråklige elevers språklige rettigheter og tilgang på et godt tegnspråkmiljø i skolen. Opplæringen skal ivareta tegnspråkets kultur og historie.
- utrede fylkeskommunale tegnspråklige skoler for å sikre godt samarbeid, kompetansemiljø og godt opplæringstilbud for tegnspråklige elever på tvers av kommunene.
- løfte utdanningene av tegnspråklige pedagoger, barnehagelærere og miljøpersonale.